

סימן א. בדין לאו דלא תשחט על חמץ, סג ע"א – סד ע"א

משנה. השוחט את הפסח על החמץ עובר בלא תעשה. רבי יהודה אומר: אף התמיד. רבי שמעון אומר: הפסח בארבעה עשר, לשמו – חייב, ושלא לשמו – פטור. ושאר כל הזבחים, בין לשמן ובין שלא לשמן – פטור. ובמועד, לשמו – פטור, שלא לשמו – חייב. ושאר כל הזבחים, בין לשמן ובין שלא לשמן – חייב חוץ מן החטאת ששחטו שלא לשמה.

גמ' ... רבי יהודה אומר אף התמיד זכו. מאי טעמא דרבי יהודה? אמר לך: +שמות כג+ זבחי – זבח המיוחד לך, ומאי ניהו – תמיד. רבי שמעון אומר הפסח בארבעה עשר זכו. מאי טעמא דרבי שמעון? דכתיב זבחי זבחי תרי זמני. קרי ביה זבח זבחי. למאי הלכתא פלגינהו רחמנא מהדדי, ולא כתב זבחי – למימר: בזמן דאיכא זבח – לא מחייב אזבחי, בזמן דליכא זבח – מחייב אזבחי.

ביאור שיטת רבי שמעון אליבא דרש"י

שני תנאים דרושים כדי לעבור על הלאו:

- א. הקרבן יהיה כשר
 - ב. הקרבן ישחט בזמן החלות של הלאו
- לגבי שני התנאים יש הבדל בין שלושה קרבנות: פסח, חטאת ושאר קרבנות.

שלושת הנידונים הללו, כשרות הקרבן, זמן חלות הלאו, וחיוב מלקות על הלאו, תלויים בשלושה משתנים:

- א. כוונה [לשמו / שלא לשמו]
- ב. זמן השחיטה [יד / במועד]
- ג. סוג הקרבן [פסח / חטאת / שאר זבחים]

הנדון הראשון: כשרות הקרבן

נסקור את האפשרויות לפי הערכים השונים של המשתנה השלישי: בשאר זבחים, נדון זה אינו תלוי בשני המשתנים הראשונים, שכן הקרבן לעולם כשר בין לשמו ובין שלא לשמו, בין בי"ד ובין במועד. בקרבן חטאת, נדון זה תלוי במשתנה הכוונה בלבד: לשמו כשר, שלא לשמו פסול. בקרבן פסח, נדון זה תלוי בשני המשתנים הראשונים, והקרבן כשר כשמתקיים בין המשתנים הללו יחס של xor, דהיינו בי"ד ניסן הוא כשר דווקא לשמו, ואילו במועד כשר דווקא שלא לשמו. הסיבה ליחס חריג זה, הוא שאחר י"ד הפסח נחשב שלמים, וממילא יש לו דין של שאר זבחים, שכשר בין לשמו ובין שלא לשמו, וא"כ שחטו לשם פסח שאז הוא פסול [לשיטה זו, גם בשאר זבחים אם שחטן במועד לשם פסח הקרבן פסול, אלא שהתנא נקט דוגמא זו דווקא בפסח ככל הנראה אגב הרישא, ששחטו בזמנו לשמו].

חטאת			פסח			שאר זבחים		
של"ש	לשמו		של"ש	לשמו		של"ש	לשמו	
פסול	כשר	יד ניסן	פסול	כשר	יד ניסן	כשר	כשר	כשר
פסול	כשר	מועד	כשר	פסול	מועד	כשר	כשר	מועד

הנדון השני : זמן חלות הלאו, דלא תשחט על חמץ

נדון זה תלוי רק במשתנה השני זמן השחיטה. מתוך דרשת הפסוק יצא לר"ש שעל הפסח יש לאו ביי"ד ניסן, ועל שאר זבחים דווקא במועד. אמנם כיוון שפסח במועד יש לו דין שלמים ממילא יוצא שזמן חלות הלאו שלו הוא בין ביי"ד ובין במועד.

זמן חלות הלאו

פסח	שאר זבחים	
יש	אין	יד ניסן
יש	יש	מועד

הנדון השלישי : חיוב מלקות

נדון זה תלוי בשני הנדונים הקודמים, שכן חיוב מלקות יש רק בשני תנאים: הקרבן כשר, והוא נשחט בזמן חלות הלאו.

לגבי שאר זבחים, למרות שמבחינת המשתנה הראשון הקרבן כשר לעולם, מכל מקום המשתנה השני שלל את חיוב המחלוקת בשורה העליונה, דהיינו זמן חלות הלאו הוא רק בשורה התחתונה, ולכן חייב רק בשורה התחתונה.

גם לגבי חטאת המשתנה השני שולל את המלקות בשורה העליונה, כיוון שזמן חלות הלאו בחטאת הוא כמו בשאר זבחים. כיוון שגם המשתנה הראשון שלל את חיוב המלקות של החטאת מהטור השמאלי [פסול שלא לשמו], נותרה רק המשבצת הימנית תחתונה לחיוב.

לגבי פסח המשתנה השני לא שלל את חיוב המחלוקת יותר ממה שנשלל במשתנה הראשון. כיוון שפסח במועד נחשב שלמים, יוצא שבין ביי"ד ובין במועד זהו זמן חלות הלאו, ולכן רק במשבצות שנשללו במשתנה הראשון, שמאלית עליונה וימנית תחתונה אין חיוב מלקות [הקרבן פסול], אך בימנית עליונה ובשמאלית תחתונה יש חיוב מלקות.

חטאת

לשמו	שלל"ש	
פסח	פסח	יד ניסן
חייב	פסח	מועד

פסח

לשמו	שלל"ש	
חייב	פסח	יד ניסן
פסח	חייב	מועד

שאר זבחים

לשמו	שלל"ש	
פסח	פסח	יד ניסן
חייב	חייב	מועד